

Kysymys vanhempainpäivärahan ja osa-aikatyön yhteensovittamisesta (lineaarimalli/suojaosa)

Vanhempainrahan tarkoitus on turvata pienen lapsen hoitoa ja mahdollistaa vanhemmalle töistä vanhempainvapaalle jääminen lapsen hoidon vuoksi. Raskausraha puolestaan turvaa naisen ja sikiön terveyttä loppuraskaudesta ja mahdollistaa työstä pois jäämisen raskausvapaalle.

Vanhempainrahaa maksetaan yhteensä 320 arkipäivältä lasta kohden, 160 vanhempainrahopäivää/vanhempi. Vanhempainrahaa voi käyttää joustavasti haluaminaan jaksoina – tai vaikka yksittäisinä päivinä – lapsen kahden vuoden ikään saakka. Vanhempainrahaa voi saada myös osittaisena (puolet täyden vanhempainrahan määrästä) silloin, kun vanhempi työskentelee osa-aikatyössä (työaika max 5 h/pv) ja hoitaa lasta osan päivästä. Tällöin lukumääräisesti kaksi osittaista vanhempainrahopäivää vastaa yhtä kokonaista. Osittaista vanhempainrahaa voi käyttää joko vain toinen vanhemmista taikka molemmat vanhemmat yhtä aikaa. Vanhempainpäivärahajärjestelmän joustavuus tarjoaa perheille monenlaisia mahdollisuuksia ja valintoja. Esim. työpäiviä tai työjaksoja ja/tai osa-aikatyötä on mahdollista vuorotella lapsen hoidon ja vanhempainrahan kanssa.

Vanhempainrahan lakisääteisiä edellytyksiä ovat vanhemman ansiotyöstä poissaolo (poikkeuksena kuitenkin osittainen vanhempainraha) ja lapsen hoitaminen. Nämä edellytykset seuraavat vanhempainrahan tarkoituksesta. Toisin kuin työttömyysetuuden, jonka tarkoitus on tukea ja kannustaa työtöntä takaisin työelämään, vanhempainrahan tarkoitus on mahdollistaa työstä pois jääminen lapsen hoidon vuoksi. Vanhempainraha on päiväkohtainen etuus ja myös edellytyksiä tarkastellaan päiväkohtaisesti. Toisin sanoen em. edellytysten – lapsen hoitaminen ja ansiotyöstä poissaolo – tulee toteutua kaikkina niinä päivinä, joilta etuutta maksetaan. On myös huomattava, että vanhemman työstä saamalla tulolla tai sen suuruudella ei ole merkitystä vanhempainrahaoikeuden kannalta, vaan olennaista on tosiasiallinen työskentely. Kuten edellä on todettu, järjestelmä sisältää kuitenkin hyvin paljon joustavuutta: kahden vuoden aikaikkunan puitteissa vanhempi voi päättää milta ajoilta/päiviltä hakee vanhempainrahaa taikka vanhempi voi hakea vanhempainrahaa osittaisena.

Vanhempainrahaa – kuten muitakin sairausvakuutuslain päivärahaetuuksia - maksetaan sairausvakuutuslain mukaisilta arkipäiviltä eli kaikilta muilta viikonpäiviltä kuin sunnuntai- ja pyhäpäiviltä. Näin ollen vanhemman työskentelyllä sunnuntai- tai pyhäpäivinä ei ole merkitystä etuuden maksun näkökulmasta. Toisaalta yhtälailla vanhempi voi halutessaan työskennellä muinakin viikon päivinä ja jättää vanhempainrahan hakematta työskentelypäiviltä (tai ilmoittaa Kelaan työskentelystä). Vanhempainrahopäivät on käytettävissä siihen saakka kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta.

Nykyjärjestelmässä vanhempainrahaa joko maksetaan (täytenä tai puolikkaana) tai ei makseta lainkaan tietyltä kalenteripäivältä. Vanhempainrahaa ei siis sovitella työtulojen kanssa eikä se nykyisen järjestelmän puitteissa ja järjestelmän joustavuuden vuoksi olisi edes mahdollista. Myöskään suojaosa-ajattelu ei sovellu vanhempainpäivärahajärjestelmään, sillä kuten edellä on todettu, etuus oikeutta tarkastellaan päiväkohtaisesti ja vanhempi voi itse valita/päättää kuinka monelta päivältä esim. viikkoa tai kuukautta kohden hän hakee/nostaa vanhempainrahaa.

On myös hyvä huomata, että toisin kuin esim. työttömyysetuuksia, vanhempainpäivärahoja usein maksetaan (osalta aikaa) vanhemman työnantajalle. Työnantajalla on oikeus saada päiväraha

palkallisen raskaus- ja vanhempainvapaan ajalta kompensoimaan maksettua palkkaa. Myös tämä aiheuttaa haasteita ja on huomioitava järjestelmää kehitettäessä.